

Rekomendacijos tėvams ir pedagogams dėl vaikų, turinčių kompleksinę negalę dėl klausos ir įvairiapusio raidos sutrikimų, nuotolinio ugdymo

Pandemijos COVID situacija paveikė beveik visas gyvenimo sritis, tuo pačiu ir ugdymą. Nuotolinis ugdymas yra nauja patirtis tiek pedagogams, tiek vaikams, tiek jų tėveliams. Vaikams, kurie turi klausos sutrikimą ir įvairiapusį raidos sutrikimą (autizmo spektro sutrikimą) nuotolinis ugdymas gali kelti papildomą stresą. Tinkamai pasiruošus, bendradarbiaujant tėvams, pedagogams, švietimo pagalbos specialistams galima sukurti efektyvią virtualaus ugdymo(si) erdvę, pritaikytą įvairiapusį raidos sutrikimą turintiems mokiniam.

Todėl organizuojant nuotolinį ugdymą šiems vaikams, reikėtų atsižvelgti į keletą aspektų:

Pedagogams svarbu:

- ✓ su šeima aptarti ugdymo ir pagalbos vaikui formas ir būdus. Toks susitarimas padės išvengti “bandymų ir klaidų” kelio, padės suformuoti tinkamus lūkesčius mokymo procesui;
- ✓ supažindinti vaiko tėvus su naudojimosi mokymosi aplinka ypatumais, taisyklėmis;
- ✓ padėti tėvams pasirengti vizualią dienotvarkę, ją papildyti mokymosi namuose užsiėmimais. Jei tėvai nenaudojo vizualios dienotvarkės namuose, konsultuoti tėvus, kaip ją parengti ir jos laikytis;
- ✓ priminti tėvams apie pagalbos vaikui namuose grafiką (pvz., kas ir kada padės vaikui bendrų ir individualių nuotolinių užsiėmimų metu (mama, tėtis, vyresnis brolis/sesuo, seneliai);
- ✓ paruošti mokomąją medžiagą su aiškiai išdėstytomis instrukcijomis ir nurodymais;
- ✓ skirti dėmesio ir daugiau laiko jau turimų gebėjimų puoselėjimui, praktiniam žinių pritaikymui namų aplinkoje, kartojimui.
- ✓ patarti tėvams, kokios veiklos namuose gali papildyti ir užtvirtinti tai, ko vaikas bus mokomas užsiėmimų metu (pvz., gal būt vaikas gali surūšiuoti skalbinius, pagaminti nesudėtingą maistą);
- ✓ išsiaiškinti šeimos lūkesčius ir problemas organizuojant ugdymą nuotoliniu būdu namuose. Numatyti, kokių periodiškumu bus aptariami vaiko ugdymosi pažanga ir pasiekimai bei kylančios problemos;
- ✓ padėti tėvams ne tik organizuoti vaiko ugdymą, bet ir pastebėti vaiko daromą pažangą, kad ir kokia nežymi ji būtų. Tėvams, susidūrus su vaiko nuotolinio ugdymo keliamais iššūkiais, dažnai būna sudėtinga patiems pastebėti ir įvertinti teigiamus poslinkius vaiko kalboje, elgesyje, mokymosi pasiekimuose;
- ✓ nepamiršti, kad dėl susidariusios situacijos vaiko įgyti įgūdžiai ir gebėjimai gali regresuoti. Labai svarbu pedagogams tai žinoti patiems ir, reikalui esant, nuraminti vaiko tėvus. Taip pat reikėtų numatyti būdus ir priemones kaip to išvengti.

✓ Tėvai ir pedagogai, auginantys ir ugdančios vaikus, turinčius autizmo spektro sutrikimų, gali ypatingai susirūpinti, kad karantino metu jie negaus reikiamos pagalbos, todėl vaikų gebėjimai, bendravimas ir elgesys gali ne tik kad netobulėti, bet ir pradėti regresuoti. Ir šie nuogastavimai turi pagrindą. Įprastos dienvietės pasikeitimai gali kelti papildomą stresą vaikams, turintiems autizmo spektro sutrikimų.

✓ **Regresas** – tai staigus ir santykinai ilgalaikis turimų gebėjimų mažėjimas, grįžimas į ankstyvesnę funkcionavimo lygmenį. Jis gali pasireikšti labai įvairiai: vaikas gali prarasti jau turimus socialinius ar kalbinius įgūdžius, grįžti prie netinkamo elgesio, regresas gali pasireikšti nerimo ar pykčio priepuoliais, įkyriu elgesiu.

✓ Kas gali sąlygoti vaiko gebėjimų regresą:

- Sumažėjo ar iš viso nebeliko pastovaus tiesioginio kontakto su ugdančiu pedagogu;
- Sumažėjo ar iš viso nebeliko bendravimas su klasės/grupės draugais;
- Pasikeitė įprasta dienvietė (miego, valgymo, poilsio laiko, pačių veiklų pasikeitimai);
- Padaugėjo laisvo ir nestructūruoto laiko.

✓ Tėvams pastebėjus regresą vaiko elgesyje, svarbu būtų pirmiausia išsiaiškinti priežastis ir jas pašalinti (arba sumažinti poveikį) ir tik tada koncentruotis į vaiko mokymą. Prioritetas turėtų būti teikiamas vaiko sveikatai, saugumui ir, daugeliu atvejų, socialiniams santykiams.

Tėvams svarbu:

✓ Sukurti ramią, gerai **structūruotą aplinką**, kuri padėtų vaikui namuose prisitaikyti prie nuotolinio ugdymo. Pvz.: numatyti vietas, kur vaikas mokysis, atliks rašto darbus, o kur vyks judrios pertraukėlės. Suplanuoti, kur bus ir ką nuotolinio užsiėmimų metu veiks vaiko sesutės, broliukai ar net naminiai gyvūnėliai, kad jie neblaškų vaiko dėmesio;

✓ Vaiko aplinkoje turėtų būti **vaizdinės medžiagos**, padedančios jam savarankiškai atlikti tam tikras užduotis. Tai gali būti elgesio taisyklės, pasirinkimo kortelės, veiklų simboliai, jei simboliai yra naudojami komunikacijai su vaiku;

✓ Suplanuoti ir paruošti mokytojo atsiųstą mokomąją medžiagą **iš anksto**. Pvz.: sudėti skirtingo tipo užduotis į skirtingų spalvų aplankus: skaičiavimo, matematikos užduotys žymimos viena spalva, rašymo – kita, laisvalaikio užduotys – dar kita spalvomis;

✓ Tėvai turėtų nepamiršti suplanuoti ne tik mokymosi veiklos, bet ir vaiko, turinčio įvairiapusį raidos sutrikimą, **laisvalaikio**. Laisvas, iš anksto nesuplanuotas laikas šiems vaikams kelia daugiausia nerimo ir sudaro situacijas, kuriose vaikas elgiasi netinkamai;

✓ Apgalvoti vaiko **saugumą**. Pvz.: iš vaiko artimos aplinkos pašalinti sunkius, pavojingus daiktus, pasirūpinti minkštais “emocijų” kamuoliais ar pasunkinta antklode, kurie, esant poreikiui, gali būti panaudoti vaiko nusiraminiui;

✓ Tinkamai **motyvuoti, pastiprinti** vaiką nuotoliniam ugdymui. Vaikų, turinčių įvairiapusį raidos sutrikimą poreikis išorinei motyvacijai (elgesio pastiprinimui) gali būti skirtingas. Gerai būtų aptarti su vaiką ugdančiu pedagogu ar specialiuoju pedagogu, kas geriausia motyvuoja vaiką mokytis ir kaip dažnai tai reikia daryti:

Tinkamo elgesio pastiprinimas

- Kaip pastiprinimą galima naudoti veiklą, kuri vaikui patinka, bendravimą su vaikui svarbiu žmogumi (jei toks aplinkoje yra), mokymosi pertraukėles ar bet ką, kas patinka vaikui. Jei tėvams sunku suprasti, kas motyvuoja vaiką, galima paklausti, ką tokiose situacijose naudoja vaiko mokytojai/ auklėtojai.

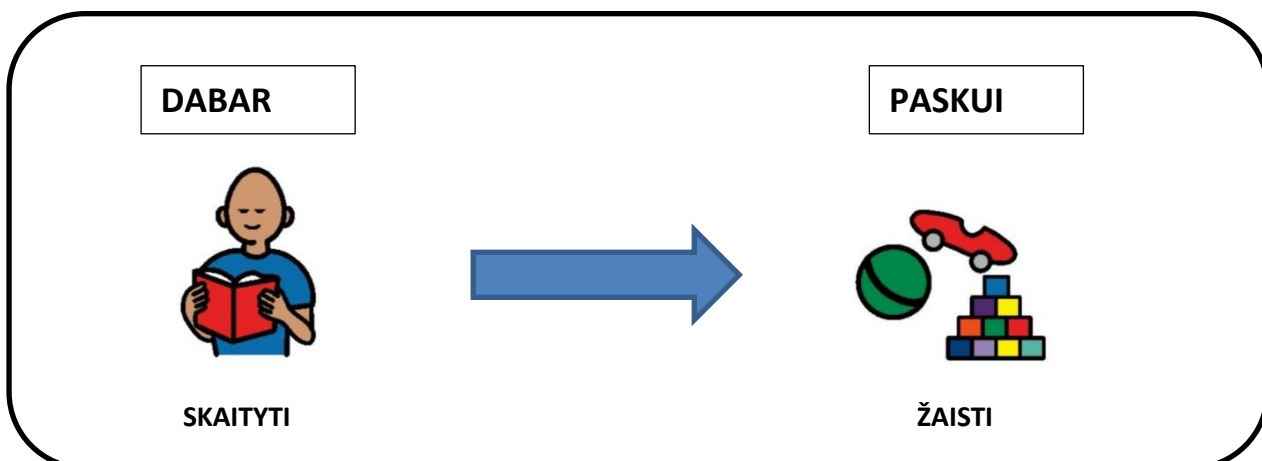
Pastiprinimų kiekis

- Reikėtų surasti, koks mažiausias pastiprinimas reikalingas, kurio pakaktų mokymosi veiklai motyvuoti. Pvz.: ar reikia naudoti pastiprinimą maistu (saldainio gabalėlis, bulvių traškutis) po kiekvienos užduoties atlikimo, ar vaikas sugeba išlaukti ir gauti atlygį pabaigęs visas užduotis.

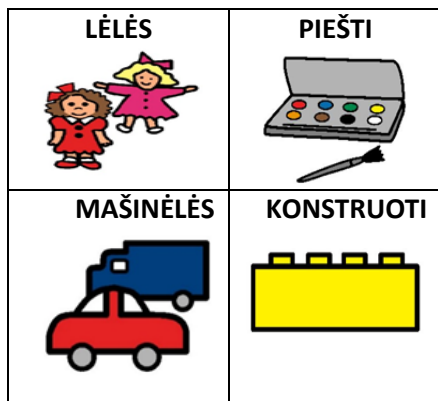
Pastangų/ pastiprinimo santykis

* Įvertinti, ar pastiprinimas atitinka vaiko pastangas. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad tai yra labia individualu ir gali kisti dienos bėgyje. Pvz.: jeigu vaikas yra be nuotaikos, jaučiasi pavargęs ar neišsimiegojęs, tai pačiai užduočiai atlikti jis turės įdėti daug daugiau pastangų ir atlygis galėtų būti didesnis (arba naudojamas dažniau);

✓ Naudoti vaizdines korteles “Pirma – tada”, “Aš noriu”. Pasirinkimų žodymas turėtų atitikti vaiko naudojamą komunikaciją (simboliai, piešiniai, žodžiai)

LAISVAS LAIKAS

AŠ NORIU

Parengė: psichologė Edita Norvaišienė

Parengta naudojantis medžiaga:

Rekomendacijos vaikų, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, nuotoliniam ugdymui.
<https://srvks.lt/nuotolinis-ugdymas/>.

Autism New Jersey. <https://www.autismnj.org/>

National autistic society. <https://autism.org.uk/>